

A Study of Reliability and Validity of Informal Communication Scale

Celal Teyyar UĞURLU
Cumhuriyet University, Faculty of Education

Abstract

The purpose of the present study is to develop a reliable and valid scale to determine the level and extend of informal communication at schools. The sample for informal communication scale are all the teachers working in 25 primary schools and 10 secondary schools in Sivas chosen according to suitable sampling method, which is one of the random sampling methods. This study was conducted with 670 of 1120 teachers, who turned back and were available for data collection. Among the teachers 360 were men and 310 were women. As a result of exploratory factor analysis, informal communication was found about to have four factors. As a result of confirmatory factor analysis, the sub factors were named as: "Friendship", "Entertainment", "Affecting" and "Information", respectively. A reliable and valid scale has been developed in order to determine informal communication levels and to find out on which fields these levels intensify.

Keywords: *Informal, Informal communication, Informal relation, Scale development.*

EXTENDED SUMMARY

Communication is an indispensable part of social relations. Communication is regarded as an essential interaction tool among people from all walks of life. It is not regarded to belong to only one field of study. Each discipline is to know and use means of communication for the continuation of its existence. Informal communication affects organizational communication and communication in a group. Especially under uncertain conditions, communication between group and individual can reach higher levels. Informal communication is used to increase social relationships in groups.

Purpose of the Research

The study aimed to conduct the validity and reliability studies of informal communication scale, and also to investigate to what extent informal education is carried out at schools.

METHOD

The samples for informal communication scale development study were teachers working at 25 primary and 10 secondary schools in Sivas, chosen by a suitable sampling method, which is one of the random sampling methods. This study is conducted with 670 (360 men and 310 women) out of 1120 teachers, who turned back and were

available for data collection. For informal education scale, first of all exploratory factor analysis and then confirmatory factor analysis were carried out in order. For the factor analysis, communication, formal communication and informal communication were used as a theoretical basis. For factor analysis, suitability of data is tested through Bartlett Sphericity and Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) tests. Confirmatory factor analysis (CFA) is the process of testing formerly determined factors. CFA is a necessary application to test the theoretical structures. The factors, which are determined by exploratory factor analysis, are tested through confirmatory factor analysis. In this study as a whole; data input, material statistics, test statistics and exploratory factor analysis are examined by SPSS 17.0 and Confirmatory Factor Analysis is carried out using Lisrel 8.7.

FINDINGS & RESULTS

Essential pre-examination is carried out in order to test the suitability of collected data for exploratory factor analysis with Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient and Bartlett Sphericity tests. Statistically, 150 is considered to be as adequate sample size and KMO coefficient should be more than .80; therefore, it can be said that 237 samples are enough for this study. As a result of Bartlett Sphericity test, chi-square value was found to be $p < 0,01$, which was significant. These results show that factor analysis on the data can be carried out. The common variance of each item, explained by factors, is expected to be lower than .30. Common variance value is observed to be changing between .32 and .67. Evaluating the connectedness of items and factor loading in terms of whether they meet the acceptance level, it is seen that there is no item having factor load lower than .32.

Two conditions must be met for an item to be connected. First, an item should have factor load higher than acceptance level (.32) among more than one factor. Second, the gap between the values shouldn't be lower than .10 between the values that the item has. 9th item in the analysis was omitted because it could not meet the demand. As a result of confirmatory factor analysis, after examining the fit index, from the results of Exploratory Factor Analysis, friendship latent variable, affecting latent variable, entertainment latent variable are called as latent variables of informal communication scale. Initially, fit index, which is obtained using Lisrel 8.7, is examined. While evaluating the value, Chi Square (χ^2) Goodness of Fit Test, RMSEA, GFI, CFI, NFI, NNFI and AGFI are compared. According to these results, Chi Square (χ^2) Goodness of Fit Test value was 406.65 ($P=0.0$), which was significant, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) value was 0.06 and $0,00 \leq RMSEA \leq 0,10$ is acceptable. Normal Fit Index (NFI) value is 0.87 and $0,80 \leq NFI \leq 0,95$ is acceptable. Comparative Fit Index (CFI) was 0.93 and $0,90 \leq CFI \leq 0,97$ is acceptable value. Goodness of Fit Index (GFI) is 0.83 and $0,80 \leq GFI \leq 0,95$ is acceptable value. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) value is 0.80 and $0,80 \leq AGFI \leq 0,90$ is acceptable. That the Kay square exemption level (χ^2/sd) is below 5, which shows that the model is suitable and that data fit is acceptable.

DISCUSSIONS & CONCLUSIONS

Informal relations are accepted as important means for communication in organizations. Formal and informal relations in each organization shape the individual

relations, the existence of organization and organizational management structure. Especially informal networks meet of individuals' social, institutional, information and individual requirements. As a result of this study, after examining the sub factors of 24 item scale, first factor gathered under the "Friendship" factor and included s1, s2, s3, s4, s5, s6, s7, s8. The second factor gathered under the "Entertainment" factor and included s9, s10, s11, s12, s1. Ant the third factor gathered under the "Affecting" factor and included s14, s15, s16, s18. The fourth factor gathered under the "Information" factor and included s19, s20, s21, s22, s23, s24, s25. A reliable and valid scale has been developed in order to determine informal communication levels and to find out on which fields these levels intensify. The sample for this study is composed of the teachers at primary and secondary schools.

İnformal İletişim Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

Celal Tayyar UĞURLU
Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Öz

Bu araştırma, okullarda informal iletişim düzeyini ve informal iletişimin hangi boyutlardan oluştuğunu belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Informal iletişim ölçeği için çalışma grubu, Sivas il merkezindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarından seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yoluyla 25 ilköğretim okulu ve 10 ortaöğretim okulunda görev yapan bütün öğretmenlerdir. Okullarda görev yapan 1120 öğretmenden geri dönen ve işlenmeye uygun olan 670 öğretmen üzerinden çalışma yürütülmüştür. Öğretmenlerin 360'ı erkek, 310'u kadındır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda "informal iletişim ölçeği" dört faktörlü bir ölçek olarak kabul edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin alt faktörleri, birinci faktör "Arkadaşlık" ikinci faktör "Eğlenme" üçüncü faktör "Etkileme" dördüncü faktör "Bilgi" başlıklarıyla isimlendirilmiştir. Bu çalışma ile okullarda informal iletişim düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin hangi alanlarda yoğunlaştığını tespit etmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İnformal, informal iletişim, informal ilişki, ölçek geliştirme.*

GİRİŞ

İnsanlar arası ilişkilerde iletişim vazgeçilmezdir. Farklı sınıf, meslek, topluluk, toplum, grup vb. nasıl ifade edilirse edilsin iletişim bireyler arasında vazgeçilmez bir araç olarak kabul edilir. Sadece bir bilim alanına ait olarak da kabul edilemez. Her bilim alanı kendi varlığının geleceği için iletişim yollarını, yöntemlerini bilmek ve kullanmak zorundadır.

İletişim, anlamları ortak kılma, anlamlandırma, bilgi üretme süreci olarak görülür. Bu anlamda birçok etkinlik, paylaşım, davranış, tavır, tutum iletişim olarak kabul edilir. Zıllıoğlu (1996, 1) iletişimi şöyle tanımlıyor: İletişim bir başkasıyla konuşmadır. Televizyondur, gazetedir, yazınsal bir eleştiridir, resimdir. Bazen duymak, bazen görmek bazen de dokunmaktır. Dökmen (2003)'in Hinde'den aktardığına göre; iletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir. Aydın (1994)'göre iletişim; emirlerin, enformasyonun düşüncelerin açıklamaların ve soruların bireyden bireye ve gruptan gruba aktarılma, iletilme sürecidir. Bireyler arası bir etkileşimdir. Kayaalp (2002) ise iletişimi "dar anlamıyla bireyler geniş anlamıyla kitleler arası duygu, düşünce ve bilgi paylaşımıdır" şeklinde tanımlıyor.

İletişim kavramının değişik alanlarda kullanılıyor olması ona yüklenen anlamlarında farklılaşması ya da çoğalmasına neden olmaktadır. Zıllıoğlu (1996) bu farklılaşmayla ilgili bir araştırma sonucunu şöyle aktarmaktadır: Yazılı kaynakların taranması yöntemi ile yapılan araştırmada bir sözcüğün 4560 kullanımı derlenmiş ve

bundan çıkarılan anlamlar belirlenmiştir. Bu anlamlar şöyle sıralanmaktadır: Düşüncenin sözel olarak karşılıklı değiş tokuşu; iki kişinin birbirini anlaması, insanın karşısındakine kendisini anlatabilmesi; ortak davranışa olanak veren etkileşim; benlikle ilgili olarak belirsizliğin azaltılması; bilgi ve becerilerin aktarılma süreci, değişme süreci; başkalarına aktarma paylaşma süreci; iletinin gönderilmesi; gönderici ve alıcı arasındaki uyarılma; kaynağın karşıyı etkilemeyi amaçlayan davranışı; belli bir konumdan bir diğerine geçiş; güç kaynağı olarak kullanılan mekanizma.

Genellikle iletişim, örgüt yapısının bir boyutu (Aylor ve Oppliger, 2003; Hage ve Aiken, 1971; Crapmton, Hodge, Misra, 1998) olarak kabul edilir. Bireyler örgütlerinde diğer gruplarla ve birbirleriyle iletişime ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç formal olabildiği gibi informal de olabilir. İnfomal iletişim kendiliğinden gelişen bir durumdur. Plansız ve programsızdır. İnfomal iletişim sosyal grupların amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olur. Formal ve informal iletişim özellikleri şöyle ifade edilmektedir (Kraunt vd., 2002). Formal iletişim; Programlı, düzenleme ve katılım, belirlenmiş rol, tek yön etki, belirli içerik, formal dil, olarak ifade edilirken, İnfomal iletişim; Programsız, şans eseri katılımcı, belirsiz roller, karşılıklı etkileşim, belirsiz ve zengin içerik, informal dil şeklinde ifade edilmektedir.

İnfomal iletişim örgütsel ve grup etkileşimini etkiler. Özellikle kesinlik içermeyen koşullar altında grup ve birey etkileşimi daha üst düzeye çıkabilir. Grupların sosyal ilişkilerini artırmada informal iletişimden yararlanılır.

Kaynaktan çıkan her mesaj aslında karşıda yapılması, olması, gerçekleşmesi istenilen davranışlar için bir araçtır. Bazen karşıdaki bireye bazen büyük bir topluluğa ya da topluma iletilmek istenilen mesajlar iletişim kavramı temelinde değerlendirilir. Örgütlerin vazgeçilmez araçları iletişim kanalları ve biçimleridir. İletişim her örgüt için gerekli ve vazgeçilmezdir. Martel (2006) iletişimi örgütsel bağlılığı artırmada önemli bir etken olarak görür. Örgütler insanlardan oluşur. İnsanların birbirleri ile konuşmalarını engellemek düşünülemez. Örgütler çalışanların ihtiyaçları olan bilgileri dedikodu, söylenti aracılığıyla elde ederler. Örgütlerdeki insanların etkileşimde bulunma ağları informal olabilir. Bu ilişki ve etkileşim durumu yemek aralarındaki veya çay sohbetleri olabilir. Bu yollarla elde edilen bilgi her zaman yararlı değil zararlı da olabilir.

İnfomal iletişim, kurum içinde kural dışı yapılanmayla ilişkili olup, kurumun içindeki kararları etkileyen kişiler arası ilişkiler ağıyla kendisini gösterir (Erdoğan, 2005, 269). Örgütler kendi formal yapılarının yaşaması için örgüt yapısının iletişim kanallarını belli hiyerarşik sorumlulukları dağıtarak düzenleseler de informal iletişimin kendi kendine gelişmesini yönetemeyebilirler. Örgüt yapısı içerisindeki formal ağları aşan bir iletişim biçimi olarak informal iletişim bilginin dağıtılmasına yardımcı olur. Dağılan bilgi her zaman hoşça giden istenilen bilgi olmayabilir. Hatta bu bilgiler örgüte ve işgörene zarar verici boyutlara ulaşabilir. Ancak sonuçlarının olumsuz olması, informal iletişim sürecinin engellenmesi fikrini değil yönetilmesi ve ondan yararlanması fikrini doğurur.

İnfomal iletişim, kurum çalışanları arasında biçimsel düzenlemelere bağlı olmayan iletişimi gösterir. Çalışanlar arasındaki yakınlık ve etkileşimler sonucu ortaya çıkan iletişim çalışanların insancıl yakınlıklar kurma isteklerinden kaynaklanmaktadır (Gürüz ve Özdemir, 2004). Hawthorn araştırmaları, insanların iş ortamındaki ilişkilerine mekanik bakışı sorgulamıştır. Örgütlerdeki iş görenlerin her zaman akılcı davranmaları varsayımının yeniden ele alınmasını sağlamıştır. Araştırma sonucunda iletişim sosyal

yapının anahtarı olarak kabul edilmiştir (Waldstrom, 2001). Bandura, öğrenmenin hem kendi davranışlarının sonuçlarından hem de başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenilebileceğini savunmuştur. Toplum hayatı yaşayan bireyler her ortam ve koşulda kendilerine model olacak bireyler bulabilirler (Değer, 2008). Örgüt iş göreni olarak insanlar içinde buldukları sosyal ortamdan etkilenirler. Yani birbirleri ile olan iletişim ve etkileşimlerinin düzeyi yeni öğrenmelerine imkân tanır.

Strauss (2008)'a göre, tartışmasız iletişim insan olmanın gerektirdiği bir zorunluluktur. Farklı toplumsal ilişkilerinde iletişimin farklılaşması söz konusudur. Kraunt, Fish, Root ve Chalfonte (2002) günümüzde özellikle birçok iş yerinde informal iletişimi baskın bir unsur olarak görmekteyiz. Farklı iletişim biçimleri örgütlerin yaşamında önemli bir yer tutar. Örgütleri daha iyi yönetmek için, formal iletişimden çok informal iletişimi vurgulamak işlevsel bir örgüt yaratabilir. Çünkü informal iletişimde kurallar ve iletişimin doğası daha esnekler.

İletişim üzerine yapılan araştırmalarda, araştırmacılar, işgörenlerin bilmek istedikleri ihtiyaç duydukları bilgileri nasıl elde ettikleri ve nasıl paylaştıklarını öğrenmek isterler. Bu işlevin yollarından biri olarak dedikodu ve söylentiye görürler (Martel, 2006; Gouveia, Vuuren&Crafford, 2005). Dedikodu ve söylenti, kuruluşların hiyerarşik, biçimsel düzeninde yanıtlanamayan, çalışanların ihtiyaçlarını resmi olmayan yollarla karşılama şeklidir (Gürüz ve Özdemir, 2004). Bu yolla örgütler bir bütün olarak işgörenler arasındaki ilişkilerle işgören-yönetici arasındaki ilişkileri yönetebilirler. Dedikodu ve söylenti örgütlerde bilginin aktarılması ve dönüşümü işlevini üstlenebilir.

Dedikodu, Türkçe sözlükte; “Konusu çekiştirme ya da kınama olan konuşma” olarak tanımlanır. Benzer şekilde söylenti ise, “ağızlarda dolaşan ve doğruluğu belli olmayan haber” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 1981). Söylenti ne kanıtlanan ne de yalanlanan bir haberken, dedikodu gerçek olduğu bilinen ya da bilinmeyen küçük haberlerdir. Dedikodu insanlarla ilgili iken söylenti bir olay ya da duruma özgü olabilir (Berkos, 2003). Dedikodu söylenti gibi yalanlanamaz, sıkıntıları çoğaltıp ilişkileri bozabilir (Foster, 2004). Wittek ve Wielers (1998) dedikoduyu üçüncü şahısların olmadığı ortamda kişiler hakkında yapılan konuşmalar olarak ifade eder. Dedikodu için en az üç kişi gereklidir. Bunlar, konuşan dinleyen ve hakkında konuşulandır. Konuşan ve dinleyen arasındaki dedikodu yoluyla sağlanan ilişki kişilerin birbirleri ile olan bağlılıklarını artırır. Dedikodu daha çok üçüncü kişinin hakkındaki olumsuz konuşmaları içerir. Kocabay'a (2007) göre de, dedikodu, bir tanıklık, bir olay bir haber hakkında yapılan konuşmaların ağızdan ağza kulaktan kulağa yayılarak iletirme mekanizmasıdır. Crnkovic ve Anokhina'a göre (2008) ise dedikodu arkadaşlar arasındaki başıboş aylak konuşmalardır.

Grupların ilgilerini sürekli kılmanın yollarından biri de dedikodudur. Bu nedenle psikologlar bireysel ilgiyi artırmak için dedikoduyu önemserler. Dedikodu örgütleri birçok düzeyde etkiler (Wilson ve Kniffin, 2005). Sosyal ilişkilerin kontrol edilmesinde dedikodu ve söylenti gibi informal ağlar örgütlerin kontrol edilmesinde önemli araçlardır. Waddigton'a (2005) göre, örgüt iletişimde önemli bir öge olarak görülen dedikodu örgütte görülmeyen ve duyulmayan dünyaları keşfetmeye yarar. Ayrıca örgütsel iletişim için önemli bir görev üstlenir

İnformal iletişim biçimi olarak görülen dedikodu zaman zaman faydalı zaman zaman zararlı olabilir. Bu durum mesaja, mesajın kaynağına göre değişebilir. Dedikodu bazen örgütsel asimilasyonun bir parçası olma görevini de üstlenir. Çünkü örgütün yeni elemanlarının neye inanacaklarına karar vermeleri zordur. Yeni gelen bir çalışan dedikodunun bilgi akışının sıradan bir unsur olduğunu bilmez (Berkos, 2003).

Çalışanlar zaman zaman dedikodunun özel bilgilerinden anlam çıkarırlar (Foster, 2004). Bu durum informal iletişim ağları ile örgüt çalışanlarının sosyalleşmesine, bilgi paylaşımına fırsat tanır. Dedikodu informal iletişim içerisinde çoğu zaman gerekli hatta sağlıklı bir iletişim biçimi olarak görülebilir. Örgüt hakkında formal yollarla söylenemeyen ya da söylenmesi uygun düşmeyecek durumlar informal ilişki ağları ile aşılabilir. Martel (2006)'e göre bilgi, dedikodu aracılığıyla dönüşüme uğrar.

Dedikodu daha çok informal gruplarda informal bağlamda gerçekleşir. Dedikodu sonucu yayılan bilgiyi geri çağırarak artık mümkün olmaz (Prietula& Carley, 2006). Berkos (2003) dedikodunun özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

1. Dedikodunun iletişimsel bir değeri vardır. Bu iletişim sıra dışı, geleneklere uymayan ve uygunsuz olabilir.
2. Dedikodu programsızdır. Kendiliğinden gelişir.
3. Bilginin paylaşılma aracıdır.
4. İnformaldir.
5. Dedikodunun belli bir konusu olmayan, kendiliğinden gelişen bir konuşmadır.
6. Dedikodu genelleştirilir.
7. Dedikodu önyargısız sade bir dille gerçekleri aktarmaz.
8. Dedikodu ahlaki münasebetsizlikler içerebilir.

Dedikodu örgütler için örgütsel iletişimin kusurlu bir yönü gibi görülse de önemlidir. Örgütler içerisinde dedikodu ve söylentinin oynadığı roller inkar edilemez (Michelson & Mouly, 2002). Foster (2004) dedikodunun bilgi yayma, arkadaşlık, eğlenme ve etkileme amacıyla kullanıldığını ifade eder. İnformal iletişim biçimi olarak dedikoduya farklı işlevler yüklenir. Olumsuz bir işleve sahip gibi görünse de olumlu ve olumsuz işlevlerin her ikisini birlikte karşılayan özelliklere sahiptir.

Bir gazete haberine göre, başkaları hakkında dedikodu yapmak, başkalarını karalamak ve şikayet etmek insanları bir araya getiriyor. Sosyal ortam yaratıyor (Kocabay,2007).Bu yolla bilgi kişiler arasında yer değiştiriyor. Bazen bilgi paylaşılrken bazen arkadaşlıklar ve dostluklar kurulabiliyor. Böylece zararlı bir yanının olmasıyla birlikte faydalı denebilecek yanları da ortaya çıkıyor.

Okullarda informal iletişim ortamı olarak; öğretmenler odası, öğretmenlerin nöbet tutukları alanlar, çay ocağı ya da öğlen yemek aralarında kullanılan yerler, öğretmenler arasında informal ilişki yoğunluğunun yaşandığı yerler olarak kabul edilebilir. Bu yollarla informal ilişki ağları bilginin dolanımını sağlayarak formal düzene yardımcı olurken bazen de informal gereksinimleri doyurur. Faris (1979) informal iletişimin kendiliğinden işleyen doğası, normlara sahip olması, bireysellik içermesi, açıklığı, hırsı ön plana çıkarması gibi özellikleri (Waldstorm, 2001) vardır. Bu tür özelliklerin okul örgütlerinde öğretmenler arasındaki ilişkilerin doğasında kendiliğinden yer aldığını söylemek de mümkündür.

Yapılan araştırmaların örgütlerin informal iletişimin yönetimine ilişkin herhangi bir politikalarının bulunmadığı yöndedir (Crampton, Hodge&Mishra, 1998). Okullarda da benzer bir durumdan söz etmek mümkündür. Dedikodu ya da söylenti yoluyla örgütün işleyişini olumlu ve olumsuz düzeyde etkileyen informal iletişim biçimleri örgüt yönetiminin bir aracı olarak kullanılabilir. Okullar insan ögesinin sürekli giriş çıkışı yaptığı kurumlar olarak yönetsel eylemlerinde informal iletişimin sonuçlarından yararlanabilirler. Örneğin informal mesajlar formal olandan daha hızlı yayılmaktadır. Bilgi formal olarak iletilmeden önce örgüt üyelerinin her birine ulaşılabilir. Bazen daha

üst yönetim duymadan bile bazı bilgilerin çalışanlar arasında hızla yayılmış olduğu görülür. Ancak bilginin çarpıtıldığı, yalan olduğu, eksik olduğu gibi sonuçları da görmek mümkündür. Özellikle dedikodu kişisel sonuçları olan bir informal iletişim biçimi olarak görülebilir. Campbell ve Campbell (1988)' e göre, fiziksel ortam informal iletişim için önemli aracılık vazifesi görür. Okulların fiziksel ortamları informal iletişimin doğasını etkileyebilmektedir.

Bu nedenlerle, okullarda informal iletişim düzeyinin ne olduğu, hangi alanlarda informal iletişim biçimlerinden yararlandırıldığına ilişkin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Informal iletişim ölçeği için çalışma grubu Sivas il merkezlerindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarından seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yoluyla 25 ilköğretim okulu 10 ortaöğretim okulunda görev yapan bütün öğretmenlere uygulanmıştır. Okullarda görev yapan 1120 öğretmenden geri dönen ve işlenmeye uygun olan 670 öğretmene uygulanmıştır. Verilerin toplandığı öğretmenlerin 310 'u kadın 360'ı ise erkek öğretmendir. Katılımcılardan oluşan birinci grup (237 öğretmen) açıklayıcı faktör analizi için, ikinci gruptan (443 öğretmen) elde edilen veriler ise doğrulayıcı faktör analizi çalışmalarında kullanılmıştır.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Çalışmada aşağıda açıklanan adımlarda ölçek geliştirme süreci incelenmiştir. Alanyazın taraması (Crampton, Hodge ve Mishra, 1998; Michelson ve Mouly, 2002; Wilson ve Kniffin, 2005; Berkos, 2003; Waldstrom, 2001) sonucunda informal iletişime ilişkin yargılara ulaşılmıştır. Madde havuzunun oluşturulması için 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Sivas ilindeki farklı okullardan 25 ilköğretim okulu ve 10 ortaöğretim öğretmenle yüz yüze görüşmeler yapılarak okullarda informal iletişim anlamı, ne amaçla kullanıldığı ve informal iletişimin bireyler üzerinde bıraktığı etkilerin neler olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır. Okullarda informal iletişim konularıyla ilişkili 76madde oluşturulmuştur. Bu cümlelerin informal iletişimin okul ortamlarındaki anlamı, cümlelerin açık ve anlaşılabilirliği, görüşüne başvuru öğretmenler aracılığıyla indirgenmiştir. Düzenlenen taslak form ölçekte yer alan 42 maddenin her birinin karşısına beş seçenekten oluşan bir cevaplama çizelgesi yerleştirilmiş ve seçenekler beşten bire doğru sıralanmıştır. Maddelerin karşısında yer alan seçenekler ve puan karşılıkları; 5= Tamamen Katılıyorum, 4=Çoğunlukla Katılıyorum, 3=Orta Düzeyde Katılıyorum, 2=Kısmen Katılıyorum, 1=Hiç Katılmıyorum şeklinde düzenlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Bu çalışma için alan uzmanlarından alınan yardımla içerik analizi yapıldı. Taslak formda yer alan maddeler eğitim yönetimi ve ölçme ve değerlendirme uzmanları tarafından incelenerek değerlendirildi. Bu değerlendirme sonucunda 42 olan ölçek maddesi 26 maddeye indirildi. Taslak forma göre görüşleri alınan uzmanların biri eğitim yönetimi ve denetimi, ikisi ölçme değerlendirme uzmanından oluşmaktadır.

Taslak formada yer alan 26 maddelik form 3 ilköğretim ve 2 ortaöğretim okulunda görev yapan 112 öğretmene uygulanmış ve güvenilirlik düzeyi .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçek maddelerinin biri olumsuz 25 maddesi ise olumlu ifade olarak yazılmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi: Verilerin uygunluğunu test etmek için faktör analizi, değişkenler arasındaki korelasyon katsayısı sonuçları incelendi. Açımlayıcı faktör analizi değişken azaltma ve ortaya çıkan faktörleri isimlendirmenin ötesinde, faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktörlerin, davranışın anlaşılmasına yardımcı olan kuramın yapıları ile benzer olup olmadığını ortaya koyar (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010). Faktör analizi için kuramsal temel olarak iletişim, formal iletişim ve informal iletişim kavramlarından yararlanılmıştır. Faktör analizi için verilerin uygunluğu Barlett Sphericity and Kaiser-Meyer-Olkin(KMO) testlerine bakılmıştır.

KMO değeri .60'ın üzerinde, Barlett Spricity testi ise anlamlı ise verilerin faktör analizi için uygun olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2008). Bulunan faktörleri yorumlamak için Varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma sonucunda madde yük değerlerinin .35 ve üzerinde olması şartı aranmıştır.

Informal iletişim ölçeği (İİÖ)'nin güvenilirlik hesaplamaları için Cronbach-alpha iç tutarlılık katsayısı ve test yarı hesaplamaları yapılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi: Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile önceden belirlenmiş faktörlerin test edilmesi sürecidir. DFA kuramsal yapıların test edilmesi için gerekli bir uygulamadır. Açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörler, doğrulayıcı faktör analizi ile test edilir. Doğrulayıcı faktör analizinde (DFA) birçok uyum indeksine bakılabilmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi yapı geçerliğini test etmek için kullanılan bir test tekniğidir (Çakır, 2011; Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010; Şimşek, 2007)

Doğrulayıcı faktör analizi bir tür hipotez testidir. Kuramsal bilgilere dayalı gözlenen değişkenlerin gizil değişkenlerle ve gizil değişkenlerinde kendi aralarında birbirleri ile ilişkileri kanıtlanmaya çalışılır. Bu şekilde, kurama dayalı olarak oluşturulan modelin doğrulanıp doğrulanmadığı belirlenmeye çalışılır. Bu açıdan doğrulayıcı faktör analizi kuramsal bilginin doğrulanması amacıyla kullanılmaktadır (Şencan, 2005).

Bir modelin kabul edilebilir olması için, modelde yer alan ilişkilerin veri ile ne kadar tutarlı olduğunu ortaya koyan “uyum iyiliği kriterleri” ne bakılmaktadır. Modelin veri ile uyumu ve kurulan teorinin doğruluğunun değerlendirilmesinde kullanılan kriterlerin önerilen kabul aralığı aşağıdaki tabloda sunulmaktadır (Uzun, Gelbal ve Öğretmen, 2010).

Tablo 2
Standart Uyum İyiliği Ölçütleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Ölçütler
$\chi^2/sd(406.65/246)$	<5
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,10$
RMR	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,10$
GFI	$0,80 \leq GFI \leq 0,95$
CFI	$0,90 \leq CFI \leq 0,97$
NFI	$0,80 \leq NFI \leq 0,95$
NNFI	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$
AGFI	$0,80 \leq AGFI \leq 0,90$

Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation- RMSEA) 0 ile 1 değerleri arasında değişir. “0” yakın değerler vermesi (gözlenen ve üretilen matrisler arasında minimum hata olması) istenir. 0.05 eşit veya küçük olması mükemmel uyum, 0.08’e kadar olan değerler ise kabul edilebilir olduğunu gösterir. Uyum İyiliği İndeksi (Goodness Of Fit Katsayı-GFI): 0 ile 1 değerleri arasında değişmektedir. 0.90 ve üzeri iyi uyum olarak kabul edilir ve 0.85’in üstündeki değerler ise kabul edilebilir değerlerdir. Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (Adjustment Goodness Of Fit Index-AGFI): Örneklem genişliği dikkate alınarak düzeltilmiş GFI değeridir. 0 ile 1 değerleri arasında değer almaktadır. 0.90 ve üzeri iyi uyum olarak kabul edilir. Karşılaştırmalı uyum katsayısı (Comparative Fit Katsayı-CFI): Model uyumunun değerlendirilmesinde örneklem büyüklüğünü ve modeldeki serbestlik derecesini dikkate alan bir kriterdir. CFI değerinin 0.90 üzerinde olması yeterli uyuma, 0,95 üzerinde olması ise mükemmel uyumun işareti olarak kabul edilir (Uzun, Gelbal ve Öğretmen, 2010).

Bu çalışmada bütün olarak; veri girişi, madde istatistikleri ve test istatistikleri ve açımlayıcı faktör analizi SPSS 17.0 paket programıyla, Doğrulayıcı Faktör Analizi ise Lisrel 8.7 paket programıyla incelenmiştir.

BULGULAR

İçerik Analizi

Örgüt yapısının bir boyutu (Hage& Aiken, 1971; Crapmton, Hodge, Misra; 1998) olarak kabul edilen iletişim, formal zorunlulukların dışında informal ortamlarda çalışanların her günlük aktivitelerden birisidir. Çalışma yaşamı içerisinde yer alan informal aktiviteler, kişiler arasında arkadaşlık ilişkilerini geliştirmede, mesleğe ilişkin ya da özel bilgilerin elde edilmesinde, çalışma arkadaşlarının sözel ifadeleri ve davranışları sonucunda etkilenme ile kendi davranışlarındaki değişikliklerde ve eğlenme olarak adlandırılan hoş vakit geçirme gibi farklı işlevlere sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Biri eğitim yönetimi ve denetimi, ikisi ölçme değerlendirme uzmanlarından alınan görüşlere göre ölçek formunda yer verilen maddelerin bilgi, arkadaşlık, etkileme ve eğlenme başlıkları altında toplanmasının uygun olup olmayacağına ilişkin görüşler alınmıştır. Bu görüşlere göre informal iletişim ölçeği alt boyutlarının bilgi, arkadaşlık, etkileme ve eğlenme başlıkları altında toplanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Üç uzman görüşüne göre, ölçekte yer alan maddelerden üzerinde ortak fikir birliği oluşmayan maddeler ölçekten çıkarılmış bazı maddelerin yeniden yazılması yoluna gidilerek ölçeğin uzman görüşlerine göre içerik analizleri tamamlanmıştır.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Yapı Geçerliliği: Geçerlik ölçme aracının amaca hizmet etme ve ölçülmek istenilen şeyi gerçekten ölçüyor olma durumudur (Karasar, 2003). Ölçme aracının faktör analizi 26 madde için yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için öncelikle faktör analizi yapılmıştır. Toplanan verilerin açımlayıcı faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testleri ile gerekli ön incelemeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, KMO değeri

.86; Bartlett Sphericity Testi sonucu 2683,398 ($p < 0,05$), KMO değerinin .50'nin altına düştüğü zaman faktör analizi yapılamayacağı yorumu yapılır. 0,80 ile 0,90 arasındaki değerler "iyi" düzeyde kabul edilir. KMO değerinin .80'den büyük olması ve 150 civarında örneklem büyüklüğünü yeterli sayan görüşlere göre bu çalışmada açıklayıcı faktör için kullanılan örneklem sayısı olarak 237 sayının yeterli olduğu söylenebilir (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010) Bartlett Sphericity testi sonucu ki-kare değerinin ise $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar veriler üzerinde faktör analizi yapılabileceğinin göstergesi olarak kabul edilir. Her bir maddenin faktörlerce açıklanan ortak varyansının, .30'dan düşük olmaması beklenir. Ortak varyans yük değerlerinin .32 ile .67 arasında değiştiği gözlenmiştir. Maddelerin binişiklik ve faktör yük değerlerinin kabul düzeyini karşılayıp karşılamaması açısından değerlendirildiğinde .32'nin altında faktör yük değerine sahip maddenin bulunmadığı görülmüştür. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk'e (2010) göre, bir maddenin binişik olması için iki durumun gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan birincisi, bir maddenin birden fazla faktörde kabul düzeyinden (.32) yüksek yük değerine sahip olmasıdır. İkincisi ise maddenin iki ya da daha fazla faktörde sahip olduğu yük değerleri arasındaki .10'dan küçük olması olasıdır. Bu durumu sağlamayan 9.madde dışarıda bırakılmıştır.

Tablo 3'de verilen değerlere göre, informal iletişim ölçeği 25 madde ve 4 faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam güvenirlik değeri .89 olarak bulunmuştur. Başlangıçta yer alan 26 madde ile işlemler yürütülmüştür. Ölçekte yer alan 9. madde binişik değer taşınması nedeniyle ölçekten çıkarılarak işlemlere devam edilmiştir. Kalaycı (2008)' ya göre, Cronbach alfa değeri $0.80 \leq \alpha < 1.00$ değerleri arasında ise yüksek güvenirliğe sahip olduğu kabul edilir.

İnformal iletişim ölçeğinin birinci faktörü sekiz maddeden oluşmaktadır. Bu faktörde madde yük değerlerinin .554 ile .733 arasında değer aldığı görülmüştür. Arkadaşlık başlığı altında toplanan bu maddelerin Cronbach Alpha değeri .81 olarak bulunmuştur. Birinci faktör altında yer alan sekiz madde arkadaşlık alt boyutu olarak ifade edilmiştir.

Ölçeğin ikinci faktörü 5 maddeden oluşmaktadır. İkinci faktörde yer alan maddelerin madde yük değerleri .627 ile .756 arasında değişmektedir. Eğlenme başlığı altında toplanan bu maddelerin Cronbach Alpha değeri .82 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin üçüncü faktörü 5 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü faktörde yer alan maddelerin madde yük değerleri .540 ile .629 arasında değişmektedir. Etkileme başlığı altında toplanan bu maddelerin Cronbach Alpha değeri .71 olarak bulunmuştur.

Tablo 3
İnformel İletişim Ölçeği Toplam Madde Korelasyonu, Faktör Analiz, Varyans Oranları ve Cronbach Alpha Değerler

Faktör adı	Ölçek madde no	Madde Toplam Korelasyonu	Madde no	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
Arkadaşlık	1	.391	Madde 1	.733			
	2	.536	Madde 2	.675			
	3	.625	Madde 5	.646			
	4	.649	Madde 4	.624			
	5	.634	Madde 8	.590			
	6	.603	Madde 6	.583			
	7	.375	Madde 7	.562			
	8	.500	Madde 3	.554			
CronbachAlfa:.81							
Açıklanan Varyans:16.79							
Eğlenme	9	.583	Madde 25		.756		
	10	.650	Madde 24		.727		
	11	.604	Madde 26		.725		
	12	.588	Madde 23		.704		
	13	.427	Madde 22		.627		
Cronbach Alfa:.82							
Açıklanan Varyans:15.42							
Etkileme	14	.427	Madde 18			.629	
	15	.688	Madde 21			.596	
	16	.600	Madde 19			.571	
	17	.425	Madde 20			.565	
	18	.569	Madde 17			.540	
Cronbach Alfa:.71							
Açıklanan Varyans:13.87							
Bilgi	19	.550	Madde 12				.733
	20	.458	Madde 15				.675
	21	.478	Madde 11				.646
	22	.625	Madde 14				.624
	23	.548	Madde 13				.590
	24	.638	Madde 10				.583
	25	.519	Madde 16				.562
Cronbach Alfa:.87							
Açıklanan Varyans: 8.09							
Toplam Cronbach Alpha : 89.00							
Toplam Açıklanan Varyans : 54.47							

Ölçeğin dördüncü faktörü 7 maddeden oluşmaktadır. Dördüncü faktörde yer alan maddelerin madde yük değerleri .562 ile .733 arasında değişmektedir. Bilgi başlığı altında toplanan bu maddelerin Cronbach Alpha değeri .87 olarak bulunmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi birinci faktör ölçeğin toplam varyansının % 16,79’ini; ikinci faktör ölçeğin toplam varyansının % 15.42’ini, üçüncü faktör ölçeğin toplam varyansının % 13.87’ini; dördüncü faktör ise, ölçeğin toplam varyansının % 8.09’ini açıklamaktadır. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans ise, % 54.47’dir.

Ölçeğin Alt Boyutlarının İlişkisi

Aritmetik ortalama, standart sapma ve informal iletişim ölçeğine ilişkin alt boyutlar korelasyon matrisi Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4
Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Matrisi

Değişkenler	Ort.	S	1	2	3
1. Arkadaşlık	3.91	.58			
2. Eğlenme	3.83	.62	.45**		
3. Etkileme	3.27	.54	.27**	.38**	
4. Bilgi	3.81	.60	.41**	.45**	.43**

Tablo 4 incelendiğinde, alt boyutların birbirleri ile anlamlı ve pozitif bir ilişki içerisinde oldukları görülmektedir. Alt boyutlar arasındaki anlamlılık düzeyinin .01 düzeyinde olduğu görülmüştür. Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk (2010)’ e göre, bir testin geçerliği için farklı özelliklerin ölçülmesinden elde edilen puanlar kendi aralarında çok yüksek korelasyon göstermemelidir. Bu duruma göre informal iletişim ölçeği alt boyutları olan bilgi, arkadaşlık, etkileme ve eğlenme alt boyutları arasında .01 düzeyinde anlamlı ancak düşük bir ilişki olması her alt boyutun “ırsaklık” ilkesine uygun olduğunu göstermektedir.

Ölçme Aracının Homojenliği

Ölçme aracının homojenliği Cohen ve Swerdlik (2002)’e göre, ölçme aracının tek boyutlu bir özelliği ne derece ölçebildiğini ifade eder. Homojenliğe ilişkin kanıt toplamak için, örneğin ölçme aracı alt testlerden oluşuyorsa alt testlerden elde edilen puanlarla testin tümünden elde edilen puanlar arasında korelasyon katsayısı testin homojenliğe ilişkin kanıt olarak kabul edilebilir (Akt.Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2010). Homojenliğe ilişkin değerler tablo 5’te verilmiştir

Tablo 5
Ölçme Aracının Homojenliği Testi Sonuçları

Değişkenler	Ort.	S	Toplam Puanlar
1. Arkadaşlık	3.91	.58	.79**
2. Eğlenme	3.83	.62	.72**
3. Etkileme	3.27	.54	.63**
4. Bilgi	3.81	.60	.79**

** N= 237 P= .00 (p< 0.01)

Toplam test puanları ile alt test puanları arasında yüksek korelasyon ve .01 düzeyinde anlamlı ilişkilerin olması testin homojen olduğunu ve ölçmek istediği yapıyı ölçtüğünü göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, arkadaşlık gizil değişkeni, bilgi gizil değişkeni, etkileme gizil değişkeni, eğlenme gizil değişkeni olarak dört faktör altında doğrulanmaktadır. Ölçekte eğlenme alt boyutu içerisinde yer alan 17.madde standart yük değeri .12, t değeri .91 olduğu için ölçekten çıkarılarak tekrar edilen test sonucunda ölçek 24 olarak kabul edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indekslerinin incelenmesi yapıldığında, Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarından yola çıkıldığında, arkadaşlık gizil değişkeni, bilgi gizil değişkeni, etkileme gizil değişkeni, eğlenme gizil değişkeni başlıklarında dört gizil değişken informal iletişim ölçeğinin gizil değişkeni olarak adlandırılmıştır. İlk aşamada model için Lisrel 8.7 programının kullanılması ile elde edilen uyum indeksleri incelenmiştir. Model uygunluğunun değerlendirilmesinde kullanılan farklı uyum indeksleri bulunmaktadır. Uyum indekslerine ilişkin değerler tablo 6’da verilmiştir.

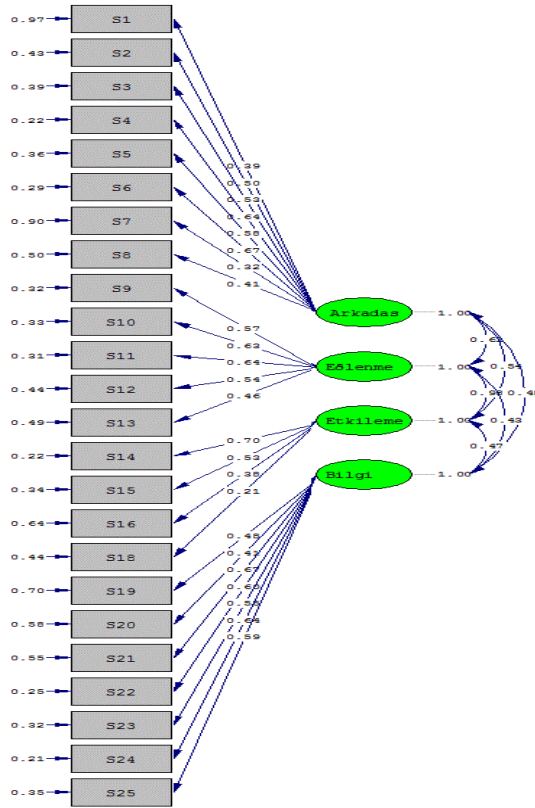
Tablo 6
Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İstatistikleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Ölçütler	Değerler
$\chi^2/sd(406.65/246)$	<2	1.65
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,10$	0.06
RMR	$0,00 \leq RMR \leq 0,10$	0.07
GFI	$0,80 \leq GFI \leq 0,95$	0.83
CFI	$0,90 \leq CFI \leq 0,97$	0.94
NFI	$0,80 \leq NFI \leq 0,95$	0.87
NNFI	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$	0.93
AGFI	$0,80 \leq AGFI \leq 0,90$	0.80

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin alt faktörlerine ilişkin maddeler incelendiğinde, birinci faktör “Arkadaşlık” adı altında toplanmakta ve s1, s2, s3, s4, s5, s6, s7, s8, maddelerini içermektedir. İkinci faktör “Eğlenme” adı altında toplanmakta ve s9, s10, s11, s12, s13 maddelerini içermektedir. Üçüncü faktör “Etkileme” adı altında toplanmakta ve s14, s15, s16, s18, maddelerini içermektedir. Dördüncü faktör “Bilgi” adı altında toplanmakta ve s19, s20, s21, s22, s23, s24, s25 maddelerini içermektedir.

Kurulan modelin uygunluğunun değerlendirilmesinde Ki Kare (χ^2) Uyum İyilik Testi, RMSEA, RMR, GFI, CFI, NFI, NNFI ve AGFI değerlerine ilişkin karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu sonuçlara göre, Ki kare (χ^2) Uyum İyilik Testi sonucunun 406.65 ($P= 0.0$) anlamlı olduğu, Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) değerinin 0.06 olduğu ve $0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$ aralığında kabul edilir düzeyde olduğu görülmüştür. Standardize edilmiş RMR 0,07 olduğu ve .08’in altında olması iyi uyuma karşılık geldiği; Normal Fit Index (NFI) değerinin 0.90 olduğu ve $0,90 \leq NFI \leq 0,95$ aralığında değerini iyi uyuma karşılık geldiği görülmüştür. Non Normed Fit Index (NNFI) değerinin 0,95 olduğu ve $0,95 \leq NNFI \leq 0,97$ aralığında değerini mükemmel uyumda olduğu görülmüştür. Comparative Fit Index (CFI) değerinin 0,94

olduğu ve $0,90 \leq CFI \leq 0,97$ aralığında iyi uyum değerinde olduğu görülmüştür. Goodness of Fit Index (GFI) değerinin 0,83 olduğu ve $0,80 \leq GFI \leq 0,95$ aralığında kabul edilebilir değer aralığında olduğu görülmüştür. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) değerinin 0.80 olduğu ve $0,80 \leq AGFI \leq 0,90$ aralığında kabul edilebilir değer aralığında olduğu görülmüştür. Uyum indekslerinde 0.90 ve üzeri iyi uyum olarak kabul edilir ve 0.80'in üstündeki değerler ise kabul edilebilir değerlerdir. Kaykare serbestlik derecesi (χ^2/sd) değerinin ise, 2'nin altında olması model veri uyumunun mükemmel olduğunu göstermektedir.

Şekil 1. Doğrulayıcı Faktör Analizi Path Diagramı

TARTIŞMA ve SONUÇ

İnformal ilişkiler örgütlerde iletişim için önemli araçlar olarak kabul edilebilir. Her örgüt içerisinde formal ve informal ilişkiler örgütün varlığını, insan ilişkilerini, örgüt yönetim yapısını biçimlendirir. Özellikle informal ağlar, örgüt içerisindeki bireylerin sosyal, kurumsal ve insani gereksinim gibi görevlerini üstlenirler. Berkos (2003)

İnformal iletişim biçimi olarak görülen dedikoduyu bilgi akışının sıradan bir unsuru olarak ifade eder. Foster (2004) ise, çalışanların zaman zaman dedikodunun özel bilgilerinden anlam çıkarabilecekleri üzerinde durur. Okullar içinde dedikodu informal bir iletişim yolu olarak görülebilir. Ancak dedikodunun ötesinde informal iletişim dedikoduyu da kapsayan çok yönlü bir iletişim biçimi olarak kabul edilebilir. Okulların informal iletişimi kullanma düzeyleri ve ne amaçla kullanacaklarını belirlemek amacıyla okulların informal iletişim düzeylerini belirlemeye yönelik alanyazında bir ölçek bulunmamaktadır. Bu nedenle informal iletişim ölçeği bu alandaki eksikliği giderebilecektir.

Bu çalışmanın sonucunda 24 maddeli “İnformal İletişim Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu amaçla seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yoluyla ilköğretim ve ortaöğretim okulları seçilmiş ve bu okullarda görev yapan bütün öğretmenlere ölçek dağıtılarak gönüllü olanların katılımıyla veriler toplanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğe açımlayıcı faktör analizi uygulanmış ve örneklem büyüklüğünün uygunluğu KMO ve Bartlett istatistiği ile onaylanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, KMO değeri .86; Bartlett Sphericity Testi sonucu 2683,398 ($p < 0,05$) olarak anlamlı bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçek ile ilgili dört alt faktöre ulaşılmıştır. Bu dört alt faktör; “Arkadaşlık”, “Bilgi”, “Etkileme” ve “Eğlenme” başlıklarından oluşmaktadır. Ölçeğe ilişkin toplam açıklanan varyans %54,47 olarak elde edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen modelin uygunluğunu test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan Ki Kare (χ^2) Uyum İyilik Testi, RMSEA, RMR, GFI, CFI, NFI ve NNFI değerlerine ilişkin karşılaştırmalar yapılmış ve faktör yapısının uygun olduğunu onaylamıştır.

Bu çalışma ile okullarda informal iletişim düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin hangi alanlarda yoğunlaştığını tespit etmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçek çalışması için örneklem, ilköğretim ve ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerden oluşturulmuştur.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aydın, M. (1994). *Eğitim yönetimi*, Ankara: Hatiboğlu.
- Aylor, B. ve Oppliger, P. (2003). Out-of-class communication and student perceptions of instructor humor orientation and socio-communicative style. *Communication Education*, 52 (2), 122–134.
- Berkos, K.M. (2003). The effects of message direction and sex differences on the interpretation of workplace gossip, *Unpublished Doctoral Dissertaion*, Louisiana State University.
- Campbell, D.E., ve Campbell, T.A. (1988). A new look at informal communication the role of the physical environment, *Environment and Behavior*, 20(2),211-226.
- Crampton,S.M., Hodge, J.W., ve Mishra, J.M. (1998). The informal communication network: Factors influencing grapevine activity. *Public Personnel Managemant*, 27 (7), 569-584.
- Crnkovic, G.D., Anokhina, M.(2008). *Workplace gossip and rumor: The information ethics perspective*, www.ccsr.dmu.ac.uk, erişim:01/10/2010.

- Çakır, M. (2011). Teknoloji-Donanımlı ve kazanım odaklı öğrenme ortamı envanterinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1949-1963.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik, SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem
- Değer, M. (2008). *Eğitim psikolojisi*, sosyal öğrenme kuramı. (Ed: İ. Yıldırım), Ankara: Anı.
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim çatışmaları ve empati*. 22. Baskı, İstanbul: Sistem.
- Erdoğan, İ. (2005). *İletişimi anlamak*. Ankara: Erk.
- Foster, E.K. (2004). Research on gossip: Taxonomy, methods, and future directions. *Review of General Psychology*, 8(2), 78-99.
- Gürüz, D. ve Özdemir, Y.G. (2004). *İletişimci gözüyle insan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Media.
- Gouveia, C.D., Vuuren, L.V. ve Crafford, A. (2005) Towards a typology of gossip in the workplace. *Journal of Human Management*, 3(2), 56-68.
- Hage, J., Arken, M. (1971) Organization structured communications, *American Sociological Review*, 36, 860-871.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kayaalp, İ. (2002). Eğitimde iletişim dili. İstanbul: Bilge.
- Kniffin, K.M., Wilson, D.S. (2005). Utilities of gossip across organizational levels. *Human Nature*, 16 (3), 278-292.
- Kocabay, H. (2007) Bir dedikodu iletim mekanı olarak internet sitelerinde forumlar. *Milli Folklor*, 19 (75) 121-125.
- Kraunt, R.E., Fish, R.S., Roof, R.W. ve Cholfante, B.C. (2002). *Informal communication in organizations: form, function, and technology*. Bellcore Morristown, NJ 07962
- Marvel A.J. (2006). The Experience of fallowers: Investigating a link between the informal communication network and leadership. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Regent University. USA.
- Michelson, G., Mouly, V.S. (2002). 'You didn't hear it from us but...': Towards an understanding of rumour and gossip organizationz. *Australian Journal of Management*, 27, 57-65.
- Prietula, M. ve Carley, K.M. (2006). Gossip matters: Destabilization of an organization by injecting suspicion. Chapter to appear in: A. Kott (Ed.), *Information Warfare and Organizational Performance*, Atlanta.
- Strauus, D. (2008). Scholarly communication. *Communicatio*, 4 (1), 113-129.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlik*, Ankara: Seçkin.
- Şimşek, Ö.F. (2007) *Yapısal eşitlik modellemesine giriş (Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları)*. Ankara: Ekinoks.
- TDK, (1981) Türkçe sözlük. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Uzun, N.B., Gelbal, S. ve Öğretmen, T. (2010). TIMMS-R Başarı ve duyuşsal özellikler arasındaki ilişkinin modellenmesi ve modelin cinsiyetler bakımından karşılaştırılması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 531-544.
- Zıllıoğlu, M. (1996). *İletişim nedir?* 2. Baskı, İstanbul: Cem.
- Waddington, K. (2005). Using diaries to explore the characteristics of work-related gossip: methodological considerations from exploratory multimethod research. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 78, 221-236.
- Waldstrom, C. (2001.) *Informal networks in organizations: A literature review*. www.org.hha.dk/org/dd (erişim:20/10/2010)

Ek 1.İnformel İletişim Ölçeği

1	Okul ortamında resmi olmayan arkadaşlık ilişkilerini önemserim.
2	Okuldaki informal ilişkilerim aracılığıyla arkadaşlık ilişkilerim gelişir.
3	Okulumda arkadaşlık ilişkilerimi geliştirmek için uygun ortamlar vardır.
4	Mesai arkadaşlarımla iş dışı ilişkileri önemserim.
5	Arkadaş edinmek için okul iyi bir ortamdır.
6	Okuldaki arkadaşlarıma karşı oldukça ilgiliyimdir.
7	Okuldaki arkadaşlık ilişkilerimi okul dışına da taşıırım.
8	Okuldaki informal ilişkiler arkadaşlık ilişkileri geliştirmek için önemsizdir.
9	Okuldaki arkadaşlarımla hoş vakit geçiririm.
10	Okuldaki arkadaşlarımla bir arada bulunmaktan hoşlanırım.
11	Okuldaki arkadaşlarımla özel günlerini onlarla birlikte paylaşmayı severim.
12	Okul arkadaşlarımla okul dışında yemek, çay, piknik gibi etkinliklerle katılmaktan hoşlanırım.
13	Okuldaki arkadaşlarımla okul dışında da zaman geçiririm.
14	Okuldaki meslektaşlarımla hakkında duyduğum bilgiler o kişiler hakkındaki yargılarımla değiştirmeme neden olur.
15	Okul ortamındaki arkadaşlarımla fikirleri kendimi sorgulamamda bana yardımcı olur.
16	Okuldaki arkadaşlarımla boş zamanlarda bir araya gelerek yaptığım sohbetler sonucunda yeni davranışlar edinirim.
18	Okuldaki arkadaşlarımla iletişim biçimleri beni etkiler.
19	Okuldaki arkadaşlarımla kurduğum iletişimler sonucu yeni bilgiler öğrenirim.
20	Okul dışındaki hayatımda da okulda arkadaşlarımdan edindiğim bilgileri kullanırım.
21	Okuldaki informal ilişkilerim mesleki bilgilenmem için fırsatlar sunar.
22	Okul, hayata ilişkin bilgiler edinmemi sağlar.
23	Okul ortamında edindiğim bilgileri arkadaşlarımla paylaşıırım.
24	Öğretmen arkadaşlarımla sohbet ederken bilgilenirim.
25	Mesleğimle ilgili yeni bilgileri okul informal ortamlarında öğrendiğim olur.

İletişim/Correspondence

Celal Tayyar UĞURLU
Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü, Sivas
cugurlu@cumhuriyet.edu.tr